

Elly Singer over **GROEPS- SENSITIVITEIT**

Elly Singer: een bekende naam in de kinderopvang. Elly doet al jaren wetenschappelijk onderzoek naar pedagogiek in de opvang. Ze stond aan de wieg van het Pedagogisch Kader Kindercentra 0 - 4 jaar. Geen andere wetenschapper die zoveel weet over de praktijk van de kinderopvang. Reden genoeg voor een gesprek. We hebben het over groeps sensitiviteit. Wat is dat precies en hoe bereik je het?

TEKST INGE VAN RIJN FOTO'S WILBERT VAN WOENSEL, INGE VAN RIJN

Sensitiviteit, dan denk ik aan gevoelig zijn voor signalen van het kind. Maar hoe kan je sensitief zijn voor een hele groep kinderen?

'In een groep zitten kinderen met verschillende achtergronden. De een is gewend thuis alle aandacht te krijgen, de ander heeft een druk leven met verschillende opvangadressen. Deze kinderen moeten in een groep verschillende dingen leren. Als je alle kinderen steeds een-op-een sensitiviteit wilt bieden, heb je al snel het gevoel dat je ogen, oren en handen te kort komt. Andere kinderen reageren ook op jouw interacties met een kind. Zo blijven alle kinderen gericht op de pedagogisch medewerker en vragen haar aandacht. Je moet het dus anders organiseren in een groep.'

Hoe dan?

'Allereerst door te investeren in de groep: zorg voor een omgeving waar kinderen worden uitgedaagd om te gaan spelen in de veilige nabijheid van de pedagogisch medewerker. Kinderen zijn van jongs af aan geïnteresseerd in hun omgeving en in andere kinderen, dus zorg voor plekken waar ze samen kunnen spelen met uitdagend materiaal. Rituelen, liedjes zingen, verhalen vertellen, grapjes maken en werken in kleine groepjes... dat maakt de groep tot een gezellige plek waar kinderen veel plezier aan elkaar kunnen beleven.'

Verschilt dat per leeftijdsgroep? Baby's vragen toch vooral individuele aandacht?

'Zeker. Denk aan de pedagogiek van Emmi Pikler: je geeft de baby intensieve aandacht tijdens het verzorgen. Maar laat hem daarna ook even 'op zichzelf' zijn om te spelen en contact met andere baby's te maken. Je blijft wel in de buurt, zichtbaar voor de baby's.'

Hoe is dat bij groepen met kinderen van 0 tot 4 jaar?

'Ik heb in die groepen gezien dat de combinatie van liggende baby's met dreumesen en peuters lastig is. Kleine baby's hebben echt veilige nestjes nodig. Zodra ze goed kunnen kruipen en lopen wordt het anders. Dreumesen en peuters gaan prima samen in de groep.'

Kan je een voorbeeld geven van groeps sensitiviteit in de dreumes-peutergroep?

'Bijvoorbeeld bij een nieuw kind in de groep: laat het kind zoveel mogelijk zelf bepalen hoe dicht het bij jou wil blijven. Ga samen in een speelhoek kijken en leg uit wat de kinderen aan het doen

HOE LEER JE SPEELS TE WERKEN?

Veel pedagogisch medewerkers hebben van zichzelf al een speelse houding, anders zouden ze het niet volhouden om met kinderen te werken! Maar je kunt het niet in je eentje, je moet het met elkaar doen, met het hele team. Een paar tips:

- Maak een goede taakverdeling in de groep. Dat scheelt veel heen-en-weer gepraat en geloop. Door in kleine groepjes te werken heb je intensiever contact met de kinderen en kan je sensitiever op de groep inspelen.
- Zorg voor een goede inrichting en uitdagend spel-materiaal. Niet voor niets wordt dit vaak de 'extra pedagogisch medewerker van de groep' genoemd. Wissel het speelgoed regelmatig af. Kinderen raken dan niet overprikkeld, maar gaan zich ook niet vervelen.
- Spreek met elkaar duidelijke regels af. Maar: let op dat er niet te veel regels zijn. Begin eens met drie basisregels voor het samen eten; je zult zien hoe gezellig het wordt aan tafel. Gevoel voor humor helpt ook!
- Ga soepel om met het dagritme. Jaag de kinderen niet op omdat je precies op tijd wilt eten. Tijd voor vrij spelen en tijd voor kinderen om dingen in hun eigen tempo te doen zijn het belangrijkste.
- Denk samen na over jullie werkwijze en je pedagogische visie. Zulke gesprekken geven weer inspiratie voor het werk op de groepen.
- Bij dit alles: heb vertrouwen! In kinderen, in collega's en in ouders. Soms moet je je eigen oordelen even loslaten en je openstellen voor wat anderen zeggen. Blijf vertrouwen, ook in jezelf!

zijn. Vaak wil het kind dan graag met de andere kinderen meedoen en zo wordt het minder afhankelijk van jouw één-op-één sensitiviteit. Individuele aandacht blijft natuurlijk nodig.'

Als de kinderen samen spelen, kan je ze dan niet beter met rust laten?

'Tot op zekere hoogte: ja! Laat ze zelf spelen, maar blijf in de buurt, zodat kinderen je kunnen vinden. Ga bij een groepje zitten en kijk wat ze aan het doen zijn. Die rustige aandacht van de pedagogisch medewerker – even oogcontact is vaak al genoeg – helpt kinderen om zich in het spel te verdiepen.'

Als je erbij gaat zitten, verstoort je hun spel dan niet?

'Kinderen kijken naar je, komen naar je toe, geven je een 'kopje thee'... allemaal prima, zolang jij de kinderen zelf het werk laat doen. Neem de rol van speelmaatje aan, maar laat de regie bij de kinderen.'

Maar als ze ruziemaken of uitgespeeld zijn?

'Als je ziet dat het spel stopt of dat ze zich gaan vervelen, kan je een andere rol aannemen. Je zegt bijvoorbeeld: "Zullen we nog een pan en een pollepel pakken? Dan kunnen jullie samen koken." Ik noem dit de rol van de toneelmeester of 'regelaar', die de boel overziet en dingen aanreikt.'

Kinderen kunnen in hun spel flink ruzie krijgen en elkaar pijn doen.

'Als ze echt boos op elkaar zijn, pas dan je rol aan. Help de kinderen om een oplossing te vinden. Wij nemen deze rol van 'regelaar' te snel aan, omdat het spel van de kinderen chaotisch op ons overkomt. Maar vaak lossen kinderen hun botsingen onderling goed op en kan je beter niet ingrijpen.'

Best ingewikkeld, al die rollen. Wanneer moet je welke rol aannemen?

'Toeschouwer ben je altijd: je observeert de kinderen de hele dag. Toneelmeester ook, je bent verantwoordelijk voor de struc-

tuur in de groep. Speelmaatje is de moeilijkste rol: op je handen zitten en kinderen zelf ontdekkingen laten doen. We willen kinderen zo graag van alles leren. Daar is natuurlijk niks op tegen, kinderen willen graag dingen van ons leren. Als je een activiteit doet, bijvoorbeeld samen koken, zeg je tegen de kinderen wat zij mogen doen. Jij doet dingen voor en zij leren door jou te imiteren.

Maar bij het vrij spelen kunnen we meer aan de kinderen overlaten. Van 'zelf doen' leren ze zoveel en het geeft ze zelfvertrouwen. Onze rol is vooral het scheppen van goede voorwaarden voor hun spel: veiligheid, tijd en materiaal.'

Je stemt je rol als pedagogisch medewerker dus af op de situatie in de groep. Is dat de basis voor groepsgevoel?

'In al die rollen is een speelse houding ontzettend belangrijk. Natuurlijk moeten kinderen leren wat de groepsregels zijn, maar door hier speels mee om te gaan, houd je het gezellig met elkaar. Bijvoorbeeld als je na het buitenspelen naar binnen gaat: zing met de kinderen een liedje, stamp het zand van je schoenen, wrijf in je handen, klop op je kleren en ga in een treintje naar binnen. Maak rituelen met je groep, dan leren kinderen spelenderwijs de regels.'

ELLY SINGER IS EEN VAN DE SPREKERS OP HET CONGRES TOPSPREKERS IN DE KINDEROPVANG (12 OKTOBER). ZE HOUDT DAAR EEN LEZING OVER SPELBETROKKENHEID. ZIE WWW.KINDEROPVANGTOTAAL.NL/CONGRESSEN

PUNTJE VAN PONT

Beloningscentrum

Ontwikkelingspsycholoog Steven Pont geeft elke maand zijn visie bij een van de pedagogische artikelen in Kinderopvang.

Je kunt als pm'er je energie maar één keer gebruiken. Hetzelfde geldt natuurlijk voor een orthopedagoog, manager of directeur. En dat betekent dat je keuzes maakt, je kunt immers niet alles doen. Nu is er natuurlijk in elke groep veel aan de hand en wordt er van je gevraagd daar iets pedagogisch van te brouwen. Wát je doet is dus een vraag, maar ook wanneer, bij wie en hoe. Waar kies je voor?

Als je niet oppast richt je je energie vooral op de dingen die niet goed gaan. Je wordt als het ware steeds naar de problemen toe getrokken om die op te lossen. Maar dat is maar de helft van je werk. Bovendien maak je zo de dingen die niet goed gaan belangrijk. En het gaat juist ook om de

dingen die wél goed gaan. Een complimentje hier en daar (managers, letten jullie hier even goed op?) en belangrijk maken wat er wel lekker loopt is net zo belangrijk.

Waarom? Er zijn twee redenen. De eerste is dat als een kind jou binnen ziet komen hij of zij eerder moet denken: hé, een beloningscentrum, dan: 'hé, een bestrafingscentrum. Ik zeg daarmee niet dat je echt straf geeft, maar wel dat dingen die je doet afkeurend kunnen zijn. En kinderen voelen zich veiliger bij iemand die óók zegt wat er goed gaat, in plaats van alleen wat er niet goed gaat. Dat is sensitiviteit ten opzichte van elk individueel kind. En die sensitiviteit geldt ook voor de groep.

En zo kom ik op mijn tweede punt. Uiteindelijk wil je een soort cultuur in je groep. Een cultuur bepaalt namelijk wat wel en niet mag, wat wordt gewaardeerd en wat niet en wanneer je iets doet dat niet de bedoeling is. In een goed functionerende groep is de cultuur duidelijk. En de belangrijkste cultuurdragers zijn de pedagogisch medewerkers die snappen dat je van kinderen pas sensitieve mensen maakt als je zelf voldoende sensitiviteit in je pedagogiek hebt ingebakken. Je maakt alleen een positieve, sensitieve groeps cultuur door dat gezamenlijk voor te leven. En dat doe je dus door in de dagelijkse pedagogiek meer te waarderen dan af te straffen. <